

похідними виходячи з його змісту, що має наслідком необхідності відшукування механізмів для їх практичного утвердження.

Література:

1. Конституція України : чинне законодавство зі змінами та допов. станом на 1 верес. 2017 р.: (ОФЦ. ТЕКСТ). – К.: ПАЛИВОДА А. В., 2017. – 76 с.

2. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995_004

3. Sharman, Jeffrey M. Judicial Ethics: Independence, Impartiality, and Integrity. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.iadb.org/wmsfiles/products/publications/documents/991625.pdf>

ІСТОРИЧНИЙ ДОСВІД ВНУТРІШНЬОГО ПЕРЕМІЩЕННЯ ОСІБ НА ПІДСТАВІ НАДЗВИЧАЙНОЇ СИТУАЦІЇ ПРИРОДНОГО ЧИ ТЕХНОГЕННОГО ХАРАКТЕРУ

Наливайко Л.Р.

*доктор юридичних наук, професор,
завідувач кафедри загальноправових дисциплін,
Заслужений юрист України*

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

Романов М.Ю.

*студент 5-го курсу заочного факультету № 1
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого*

Правовий статус внутрішньо переміщених осіб в Україні на сьогоднішній день набув надзвичайної гостроти та актуальності у зв'язку із масовим внутрішнім переміщенням громадян, що проживали в Луганській та Донецькій областях та були вимушені залишити свої домівки через збройний конфлікт та розгорнуту у вказаному районі антитерористичну операцію. Але діючий прецедент створив невизначеність в правовому полі та спровокував необхідність ряду фундаментальних досліджень стосовно забезпечення дотримання прав і свобод внутрішньо переміщених осіб в Україні та нагальну потребу в утвердженні та укріпленні правового статусу вищевказаних осіб.

Перш за все, на нашу думку постає необхідність аналізу нормативно-правової бази, що в минулому забезпечувала функціонування правового статусу внутрішньо переміщених осіб чи подібних йому статусів, з метою проведення аналогії з сьогоденням та виокремлення певних положень, що в перспективі можуть утвердити правовий статус внутрішньо переміщених осіб в сучасній Україні.

Перш за все, належить звернути увагу на визначення поняття внутрішньо переміщеної особи, а саме тому звертаючись до профільного, у даному аспекті нормативно-правового акту, внутрішньо переміщеною особою є громадянин України, іноземець або особа без громадянства, яка перебуває на території України на законних підставах та має право на постійне проживання в Україні, яку змусили залишити або покинути своє місце проживання у результаті або з метою уникнення негативних наслідків збройного конфлікту, тимчасової окупації, повсюдних проявів насильства, порушень прав людини та надзвичайних ситуацій природного чи техногенного характеру [1].

Належить підкреслити, що таке ж положення зазначено у Керівних принципах з питань про переміщення осіб всередині країни [2].

А пов'язано це із тим, що у 1972 році УВКБ ООН включило «осіб, які переміщені всередині країни», в свої програми в сфері допомоги та відновлення для біженців.

Але, ознайомлюючись із нормативно-правовими актами різної юрисдикції, а також науковими джерелами різних галузей науки, авторами було досягнуто проміжного висновку, що нещодавня історія України має прецеденти внутрішнього переміщення, що не було офіційно визнано таким, а саме мова йде про внутрішнє масове переміщення після аварії на Чорнобильській атомній електростанції, в результаті якої, всередині тогочасного Радянського Союзу, було переміщено близько 270 тисяч осіб [3] (населення м. Прип'ять – близько 50 тисяч та близько 220 тисяч – жителі забруднених територій Білорусі, Росії та України).

До законодавчої бази нормативно-правових актів, що врегульовували відповідне правове поле (а саме статус внутрішньо переміщеної особи СРСР), відносять: Постанову Ради Міністрів СРСР від 07.05.1986 № 524-156 «Про умови оплати праці та матеріального забезпечення працівників підприємств і організацій зони Чорнобильської атомної електростанції» [4]; Постанову Радміну СРСР і ВЦРПС СРСР від 5.06.1986 р. № 665-195 «Про умови оплати праці та матеріального забезпечення працівників підприємств, організацій та установ, зайнятих на роботах, пов'язаних з ліквідацією наслідків аварії на Чорнобильській АЕС і запобіганням забрудненню навколишнього середовища»; Ряд нормативно-правових актів, щодо класифікації рівнів радіаційного забруднення, класифікації осіб-ліквідаторів за службовою ознакою (Розпорядження Ради Міністрів СРСР від 17.05.1986 р. № 964-рс «Про оплату праці в зоні аварії на ЧАЕС...кратності оплати за зонами» [5], Розпорядження Ради Міністрів СРСР від 3.07.1986 № 1345-рс «Про поширення дії Розпорядження Ради Міністрів СРСР від 5.06.1986 р. № 665-195 на працівників апарату міністерств і відомств» [6], Постанова Ради Міністрів СРСР від 29.12.1987 № 1497-378 «Про умови оплати праці та пільги для працівників, зайнятих на експлуатації Чорнобильської АЕС і ліквідації наслідків аварії в зоні відселення» [7], Зони небезпеки в районі Чорнобильської АЕС та порядок оплати праці зайнятих на роботах в зазначених зонах [8].

Такі нормативно-правові акти, та їх положення, а також інформація про кількість переміщених всередині держави осіб, що знаходились в зоні забруднення, дають можливість дійти наступних проміжних висновків: поняття внутрішньо переміщених осіб не застосовується у нормативно-правових актах взагалі, а статус, як елемент правової системи, зводиться лише до статусу особи, яка «постраждала в результаті аварії на Чорнобильській АЕС»; наявна чітка класифікація постраждалих, на такі групи як: ліквідатори аварії на ЧАЕС та члени їх сімей, громадяни (населення), які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи. Також окремими положеннями регламентовано права дітей, осіб які постраждали внаслідок чорнобильської катастрофи.

Згодом, 28 лютого 1991 року Верховною Радою Української РСР було прийнято Закон «Про Статус і соціальне забезпечення громадян, що постраждали в результаті Чорнобильської катастрофи» [9], який надав широке поле прав та переваг у юридичному контексті постраждалим від аварії на Чорнобильській АЕС.

Серед них, зокрема, належить наголосити на таких: право на медичну допомогу, обстеження та ліки; право на забезпечення тимчасовим, а у разі необхідності постійним житлом; право 50%-ї знижки на користування житлом; право на додаткову житлову площу; право інвалідів, що постраждали від аварії на ЧАЕС на позачергове безоплатне забезпечення автомобілем; право використання чергової річної відпустки у зручний час, а також отримання додаткової відпустки із збереженням заробітної плати строком 14 робочих днів на рік; право на безплатний проїзд один раз на рік до будь-якого пункту України і назад автомобільним або повітряним, або залізничним, або водним транспортом з правом першочергового придбання квитків; обов'язкове (протягом року після подання заяви) відведення місцевими радами земельних ділянок для індивідуального житлового будівництва для тих, хто потребує поліпшення житлових умов та перебуває на квартирному обліку, а також відведення земельних ділянок для ведення особистого підсобного господарства, садівництва і городництва, будівництва індивідуальних гаражів і дач, а також багато інших [9].

Отже, виходячи із наведеної інформації, належить аргументувати позицію, щодо необхідності проведення аналогії між механізмом забезпечення правового статусу осіб, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, та механізмом забезпечення правового статусу внутрішньо переміщених осіб (в даному випадку, вказані вище особи відносяться до категорії «громадяни України, іноземці або особи без громадянства, що перебували на той момент на території Української РСР на законних підставах та мали право на постійне проживання, яких змусила залишити своє постійне місце проживання надзвичайна ситуація техногенного характеру»).

Перспектива подальшого дослідження полягає у проведенні аналогій з іншими, подібними прецедентами, що мали місце в світовій історії, зважаючи на плюралізм факторів внутрішнього переміщення з метою пошуку способів утвердження правового статусу внутрішньо переміщених осіб.

Література:

1. Закон України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» Верховна Рада України; Закон від 20.10.2014 № 1706-VII – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1706-18>

2. Руководящие принципы по вопросу о перемещении лиц внутри страны / Экономический и социальный Совет ООН (ЭКОСОС), 22 июля 1998. – E/CN.4/1998/53/ Add.2 – [Електронний ресурс]. – режим доступу: <http://www.refworld.org.ru/docid/50b345932.html>

3. Ukraine headquarters – історія Чорнобиллю – [електронний ресурс] – режим доступу: <https://www.chernobylwel.com/RU/884/>

4. Постанова Ради Міністрів СРСР від 07.05.1986 № 524-156 «Про умови оплати праці та матеріального забезпечення працівників підприємств і організацій зони Чорнобильської атомної електростанції» – [електронний ресурс] – режим доступу: <http://www.chernobyl86.ru/spisok/zakon/1986/524-156.htm>

5. Постанова Ради Міністрів СРСР і ВЦРПС СРСР від 05.06.1986 р. № 665-195 «Про умови оплати праці та матеріального забезпечення працівників підприємств, організацій та установ, зайнятих на роботах, пов'язаних з ліквідацією наслідків аварії на Чорнобильській АЕС і запобіганням забрудненню навколишнього середовища» – [електронний ресурс] – режим доступу: <http://www.chernobyl86.ru/spisok/zakon/1986/964pc.htm>

6. Розпорядження Ради Міністрів СРСР від 3.07.1986 № 1345-рс «Про поширення дії Розпорядження Ради Міністрів СРСР від 5.06.1986 р. № 665-195 на працівників апарату міністерств і відомств» – [електронний ресурс] – режим доступу: <http://www.chernobyl86.ru/spisok/zakon/1986/1345p.htm>

7. Постанова Ради Міністрів СРСР від 29.12.1987 № 1497-378 «Про умови оплати праці та пільги для працівників, зайнятих на експлуатації Чорнобильської АЕС і ліквідації наслідків аварії в зоні відселення» – [електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.chernobyl86.ru/spisok/zakon/1986/1497-378.htm>

8. Зони небезпеки в районі Чорнобильської АЕС та порядок оплати праці зайнятих на роботах в зазначених зонах – [електронний ресурс] – режим доступу: <http://www.chernobyl86.ru/spisok/zakon/1986/zons.htm>

9. Закон України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок чорнобильської катастрофи» (Відомості Верховної Ради УРСР (ВВР), 1991, № 16, ст. 200).